TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. balandžio 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 1 straipsnio 1 dalis – 2 straipsnio b punktas – Sąvoka „vartotojas“ – Daugiabučio namo savininkų bendrija“

Byloje C-329/19

dėl *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) 2019 m. balandžio 1 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. balandžio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Condominio di Milano, via Meda

prieš

Eurothermo SpA

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (pranešėja) ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Eurothermo SpA*, atstovaujamos *avvocato* A. Fracchia,

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* E. Manzo,

– Europos Komisijos, atstovaujamos G. Gattinara ir N. Ruiz García,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: italų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 1 straipsnio 1 dalies ir 2 straipsnio b punkto išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant daugiabučio namo savininkų bendrijos *condominio di Milano, via Meda* (toliau – *condominio Meda*) ir *Eurothermo SpA* ginčą dėl delspinigių, reikalaujamų iš *condominio Meda* pagal šilumos energijos tiekimo sutartį.

Teisinis pagrindas

Direktyva 93/13

3 Direktyvos 93/13 dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„<…> nacionaliniai įstatymai, kokie jie yra dabar, leidžia numatyti tik dalinį jų suderinimą; <…> valstybės narės turi turėti galimybę, deramai atsižvelgiant į Sutartį, vartotojams suteikti didesnę apsaugą nacionalinėmis nuostatomis, kurios yra griežtesnės už šios direktyvos nuostatas“.

4 Pagal minėtos direktyvos 1 straipsnio 1 dalį šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.

5 Direktyvos 93/13 2 straipsnyje nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

b) „vartotojas“ – bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija.

<…>“

6 Pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

7 Šios minėtos direktyvos 8 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias SESV atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekiant užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą.

Direktyva 2011/83/ES

8 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64), 13 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Valstybėms narėms turėtų būti palikta kompetencija, laikantis Sąjungos teisės aktų, taikyti šios direktyvos nuostatas į jos taikymo sritį nepatenkantiems klausimams. Tokiu būdu valstybės narės gali palikti galioti šios direktyvos nuostatas ar tam tikras jos nuostatas atitinkančius nacionalinės teisės aktus arba priimti naujus teisės aktus dėl sandorių, kuriems netaikoma ši direktyva. Pavyzdžiui, valstybė narė gali nuspręsti šioje direktyvoje numatytas taisykles taikyti juridiniams asmenims arba fiziniams asmenims, kurie nėra „vartotojai“ šios direktyvos prasme, pavyzdžiui, nevyriausybinės organizacijos, verslą pradedančios ar mažosios ir vidutinės įmonės. <…>“

Italijos teisė

Civilinis kodeksas

9 *Codice civile* (Civilinis kodeksas) 1117 straipsnyje nustatyta:

„Bendros nuosavybės teise atskirų pastate esančių nekilnojamojo turto vienetų savininkams priklauso, net jei naudojamasi periodiškai ir jeigu nenumatyta kitaip:

1) visos pastato dalys, kurių reikia bendram naudojimui – pvz., žemės sklypas, kuriame yra pastatas, pamatai, atraminės sijos ir pertvaros, stogai, laiptai, lauko durys, koridoriai, vestibiuliai, priebučiai, kiemai ir fasadai;

2) transporto priemonėms laikyti skirtos zonos ir bendrųjų paslaugų patalpos, kaip antai durininko patalpos, katilinė, džiovinimo patalpa ir palėpė, dėl savo struktūrinių ir funkcinių savybių skirta bendram naudojimui;

3) įrenginiai ir bet kokio pobūdžio turtas, skirtas bendram naudojimui, kaip antai liftai, šuliniai, cisternos, vandens paskirstymo ir nuotekų įrenginiai, centralizuotos dujų, elektros energijos, šildymo ir vėdinimo paskirstymo ir perdavimo sistemos, centralizuotos radijo ir televizijos paslaugų priėmimo sistemos, taip pat įrenginiai, suteikiantys prieigą prie visų kitų rūšių informacijos srautų, įskaitant palydovinius ir kabelinius įrenginius, atitinkamos jungtys iki prijungimo vietos, esančios patalpose, asmenine nuosavybe priklausančiose skirtingiems bendraturčiams, arba bendros įrangos atveju – iki naudojimosi vietos, nepažeidžiant nuostatų, įtvirtintų atitinkamo sektoriaus teisės aktuose viešųjų tinklų srityje.“

10 Civilinio kodekso 1117a straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„Šio skyriaus nuostatos *mutatis mutandis* taikomos visais atvejais, kai keli nekilnojamojo turto vienetai arba keli pastatai <…> turi bendras dalis, kaip tai suprantama pagal 1117 straipsnį.“

11 Civilinio kodekso 1129 straipsnio „Administratoriaus skyrimas atšaukimas ir pareigos“ pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Jei yra daugiau nei aštuoni bendraturčiai ir nesušauktas visuotinis susirinkimas, administratorių paskiria teisminė institucija, į kurią kreipėsi vienas ar keli bendraturčiai arba atsistatydinęs administratorius.“

12 Civilinio kodekso 1131 straipsnyje „Atstovavimas“ numatyta:

„Administratorius, [neviršydamas jam suteiktų įgaliojimų] <…>, atstovauja daugiabučio namo savininkų bendrijai ir gali kreiptis į teismą, siekdamas apginti jos interesus tiek nuo bendraturčių, tiek nuo trečiųjų šalių.“

Vartotojų kodeksas

13 2005 m. rugsėjo 6 d. *Le decreto legislativo no 206 – Codice del consumo, a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, no 229* (Įstatyminis dekretas Nr. 206 dėl Vartotojų kodekso pagal 2003 m. liepos 29 d. Įstatymo Nr. 229 7 straipsnį) (GURI, Nr. 235, paprastasis priedas Nr. 162, 2005 m. spalio 8 d.) į Italijos teisinę sistemą buvo perkeltos Direktyvos 93/13 nuostatos. Vartotojų kodekso, iš dalies pakeisto 2007 m. spalio 23 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 221 (GURI, Nr. 278, 2007 m. lapkričio 29 d.) 3 straipsnio 1 dalyje „vartotojas“ apibrėžiamas kaip „fizinis asmuo, kuris veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu arba profesija“.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

14 2010 m. balandžio 2 d. administratoriaus atstovaujama *condominio Meda*, esanti Milane (Italija), su *Eurothermo* sudarė šilumos energijos tiekimo sutartį, jos 6.3 straipsnyje įtvirtinta sąlyga, pagal kurią vėlavimo mokėti atveju skolininkas privalo „mokėti 9,25 % delspinigius, skaičiuojamus nuo termino sumokėti skolą pasibaigimo dienos“.

15 2016 m. balandžio 18 d. *Eurothermo*, remdamasi 2014 m. lapkričio 14 d. mediacijos proceso protokolu, pareikalavo *condominio Meda* sumokėti jai 21 025,43 EUR sumą, lygią delspinigiams, skaičiuojamiems nuo sumos, kuri pagal šią sutartį turėjo būti sumokėta iki 2016 m. vasario 17 d.

16 Dėl šio reikalavimo sumokėti *condominio Meda* kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą ir nurodė, kad ji yra vartotojas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13, ir kad minėtos sutarties 6.3 straipsnyje numatyta sąlyga yra nesąžininga.

17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ši sąlyga iš tikrųjų nesąžininga ir kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją jis galėtų ją panaikinti *ex officio*. Vis dėlto jam kyla klausimas, ar daugiabučio pastato savininkų bendrija, kaip antai *condominio* pagal Italijos teisę, gali būti laikoma vartotoju pagal Direktyvą 93/13.

18 Šiuo klausimu minėtas teismas nurodo *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) jurisprudenciją, pagal kurią, viena vertus, tokio pobūdžio bendrijos, kurios nėra juridiniai asmenys, pripažįstamos „savarankiškais teisės subjektais“. Kita vertus, pagal tą pačią jurisprudenciją vartotojų apsaugos taisyklės taikomos sutartims, sudarytoms tarp pardavėjo ar tiekėjo ir bendrijos, kuri apibrėžiama kaip „valdymo organas, neturintis atskiro nuo bendraturčių teisinio subjektiškumo“, ir yra atstovaujama administratoriaus, atsižvelgiant į tai, kad administratorius veikia įvairių bendraturčių, kurie turi būti laikomi vartotojais, vardu.

19 Be to, jis primena Teisingumo Teismo jurisprudenciją, visų pirma 2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Cape ir Idealservice MN RE* (C-541/99 ir C-542/99, EU:C:2001:625), pagal kurį sąvoka „vartotojas“ turi būti grindžiama fizinio asmens, kuriam priklauso atitinkama teisė, statusu. Remiantis šia jurisprudencija, jei Direktyva 93/13 būtų netaikoma vien dėl to, kad atitinkamas asmuo nėra nei fizinis, nei juridinis asmuo, tam tikri teisės subjektai prarastų apsaugą tais atvejais, kai pardavėjo ar tiekėjo atžvilgiu vartotojas atsirastų nepalankesnėje padėtyje, galinčioje pateisinti vartotojų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų taikymą.

20 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar remiantis sąvoka „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą [93/13], nėra draudžiama vartotoju pripažinti teisės subjektą (pavyzdžiui, daugiabučio namo savininkų bendriją, kaip ji apibrėžta Italijos teisės sistemoje), kuris nėra nei „fizinis asmuo“, nei „juridinis asmuo“, kai toks subjektas sudaro sutartį su profesine veikla nesusijusiais tikslais ir atsiduria mažiau palankioje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl turimos informacijos?“

Dėl prejudicinio klausimo

21 Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalis ir 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią teisės aktai, kuria ši direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, aiškinami taip, jog juose įtvirtintos nuostatos dėl vartotojų apsaugos taikomos ir sutartims, sudarytoms tarp tokio teisės subjekto, kaip *condominio*, numatyto pagal Italijos teisę, ir pardavėjo ar tiekėjo.

22 Siekiant atsakyti į pateiktą prejudicinį klausimą, pirmiausia reikia išanalizuoti minėtos direktyvos taikymo sritį ir nustatyti, ar teisės subjektas, kuris nėra fizinis asmuo, gali, atsižvelgiant į dabartinę Sąjungos teisės situaciją, būti laikomas „vartotoju“.

23 Pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalį šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.

24 Vadovaujantis šios direktyvos 2 straipsnio b punktu, „vartotojas“ yra „bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija“. Iš šios nuostatos matyti, jog tam, kad asmuo būtų laikomas vartotoju, turi būti įvykdytos abi kumuliacinės sąlygos, t. y. tai turi būti fizinis asmuo ir jis turi užsiimti veikla, nesusijusia su jo verslu, prekyba ar profesija.

25 Dėl pirmosios iš šių sąlygų Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad asmuo, kuris nėra fizinis asmuo ir kuris sudarė sutartį su pardavėju ar tiekėju, negali būti laikomas vartotoju, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą (2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Cape ir Idealservice MN RE*, C-541/99 ir C-542/99, EU:C:2001:625, 16 punktas).

26 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Italijos teisės sistemą daugiabučio namo savininkų bendrija yra teisės subjektas, kuris nėra nei „fizinis asmuo“, nei „juridinis asmuo“.

27 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad, atsižvelgiant į dabartinę Europos Sąjungos teisės situaciją, sąvoka „nuosavybė“ nesuderinta Sąjungos lygiu ir valstybėse narėse ji gali būti suprantama skirtingai. Reikia konstatuoti, kad, kaip matyti iš SESV 345 straipsnio, Sutartyse visiškai nereglamentuojamas nuosavybės klausimas valstybėse narėse. Be to, pateikiant platesnį sisteminį aiškinimą pažymėtina, kad 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012, p. 107) 1 straipsnio 2 dalies k punktas netaikomas teisėms *in rem*.

28 Taigi, kol Sąjungos teisės aktų leidėjas dar nereglamentavo šio klausimo, valstybės narės gali pačios nuspręsti, kaip reglamentuoti daugiabučių namų savininkų bendrijas savo nacionalinėje teisėje, t. y. pripažinti jas „juridiniais asmenimis“ ar ne.

29 Tokia bendrija, kokia yra ieškovė pagrindinėje byloje, neatitinka pirmosios sąlygos, numatytos Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkte, ir nepatenka į šioje nuostatoje esančią sąvoką „vartotojas“, todėl tarp šios bendrijos ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytai sutarčiai minėta direktyva netaikoma.

30 Šios išvados nepaneigia 2019 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *EVN Bulgaria Toplofikatsia ir Toplofikatsia Sofia* (C-708/17 ir C-725/17, EU:C:2019:1049, 59 punktas). Nors Teisingumo Teismas nusprendė, kad šilumos energijos, kuria aprūpinamas bendraturčiams priklausantis pastatas, tiekimo sutartys, nagrinėjamos byloje, kurioje buvo priimtas minėta sprendimas, laikomos vartojimo sutartimis pagal Direktyvos 2011/83 3 straipsnio 1 dalį, svarbu pažymėti, kad tas sutartis sudarė patys bendraturčiai, o ne, kaip šiuo atveju, administratoriaus atstovaujama daugiabučio pastato savininkų bendrija.

31 Taigi reikia nuspręsti, ar tokia nacionalinė jurisprudencija, kaip *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas), kurioje Direktyvą 93/13 į nacionalinę teisę perkeliantys teisės aktai aiškinami taip, kad juose įtvirtintos vartotojų apsaugos taisyklės taikomos ir sutartims, sudarytoms tarp tokio teisės subjekto, kaip Italijos teisėje numatyta *condominio*, ir pardavėjo arba tiekėjo, yra nesuderinama su Sąjungos vartotojų apsaugos sistema.

32 Šiuo klausimu primintina, kad pagal SESV 169 straipsnio 4 dalį valstybės narės gali palikti galioti arba įtvirtinti griežtesnes vartotojų apsaugos priemones, jeigu jos suderinamos su Sutartimis.

33 Direktyvos 93/13 dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad ja tik iš dalies ir minimaliai suderinami nacionalinės teisės aktai, susiję su nesąžiningomis sąlygomis, todėl valstybės narės turi turėti galimybę, deramai atsižvelgdamos į Sutartį, vartotojams suteikti didesnę apsaugą nacionalinėmis nuostatomis, kurios yra griežtesnės už šios direktyvos nuostatas. Pagal minėtos direktyvos 8 straipsnį valstybės narės gali priimti arba išlaikyti griežčiausias Sutartį atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, kad užtikrintų maksimalią vartotojo apsaugą.

34 Pagal Direktyvos 2011/83 13 konstatuojamąją dalį valstybėms narėms paliekama kompetencija, laikantis Sąjungos teisės aktų, taikyti šios direktyvos nuostatas į jos taikymo sritį nepatenkantiems klausimams. Valstybės narės gali nuspręsti taikyti minėtos direktyvos nuostatas ir juridiniams arba fiziniams asmenims, kurie nėra vartotojai pagal šią direktyvą.

35 Šiuo atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) suformavo jurisprudenciją, pagal kurią siekiama labiau apsaugoti vartotoją, t. y. į Direktyvoje 93/13 numatytą šios apsaugos taikymo sritį patenka ir toks teisės subjektas, kaip Italijos teisėje numatyta *condominio*, kuri nėra fizinis asmuo pagal nacionalinę teisę.

36 Toks jurisprudencijoje suformuluotas kriterijus atitinka šia direktyva siekiamą tikslą apsaugoti vartotojus (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, EU:C:2018:643, 69 punktą).

37 Tai reiškia, kad net jeigu toks teisės subjektas, kaip Italijos teisėje numatyta *condominio*, nepatenka į Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkte esančią sąvoką „vartotojas“, valstybės narės gali taikyti šios direktyvos nuostatas sritims, nepatenkančioms į šios direktyvos taikymo sritį (pagal analogiją žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *SC Volksbank România*, C-602/10, EU:C:2012:443, 40 punktą), jeigu tokia nacionalinių teismų jurisprudencija užtikrinamas aukštesnis vartotojų apsaugos lygis ir nepažeidžiamos Sutarčių nuostatos.

38 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalis ir 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinami kaip nedraudžiantys nacionalinės jurisprudencijos, kurioje Direktyvą 93/13 į nacionalinę teisę perkeliantys teisės aktai aiškinami taip, kad juose numatytos vartotojų apsaugos taisyklės taikomos ir sutartims, sudarytoms tarp tokio teisės subjekto, kaip Italijos teisėje numatyta *condominio*, ir pardavėjo arba tiekėjo, net jeigu toks teisės subjektas nepatenka į minėtos direktyvos taikymo sritį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

39 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 1 straipsnio 1 dalies ir 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinami kaip nedraudžiantys nacionalinės jurisprudencijos, kurioje Direktyvą 93/13 į nacionalinę teisę perkeliantys teisės aktai aiškinami taip, kad juose numatytos vartotojų apsaugos taisyklės taikomos ir sutartims, sudarytoms tarp tokio teisės subjekto, kaip Italijos teisėje numatyta *condominio*, ir pardavėjo arba tiekėjo, net jeigu toks teisės subjektas nepatenka į minėtos direktyvos taikymo sritį.

Parašai.